

Ilman huoltajaa maahan tulevat lapset ja nuoret – mitä tiedämme?

Yhdessä aikuisuuteen - Elämässä Eteenpäin (YEE) -hanke

Projektipäällikkö Tanja Hirschovits-Gerz

3.5.2022

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Tuemme lastensuojelun jälkihuoltoon oikeutettujen nuorten sekä ilman huoltajaa maahan alaikäisenä tulleiden aikuistuvien nuorten oikeuksien sekä yhdenvertaisen kohtelun toteutumista.

1. Tarjoamme matalan kynnyksen tukea nuorille
2. Kokoamme tietoa palveluista ja nuorten tarpeista palveluihin.
3. Kehitämme, toteutamme ja mallinamme nuorten tarpeiden mukaisia tukitoimia ja palveluita
4. Tarjoamme koulutusta ja yhteiskehittämisen foorumeita, verkostoimme toimijoita

Diakonissa-
laitos

SeAMK

SONet BOTNIA

Pesäpuu ry

Yhdessä aikuisuuteen – Elämässä Eteenpäin (YEE) –

hanke 12/2020-5/2023

www.thl.fi/yee

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Lähtökohtia

Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta (746/2011):

- ❑ 5 §: Sovellettaessa tätä lakia kahdeksaatoista vuotta nuorempaan on kiinnitettävä erityistä huomiota lapsen etuun sekä hänen kehitykseensä ja terveyteensä liittyviin seikkoihin. 17 § Majoiskriteerit, 21 § käyttöraha jne.
- ❑ Ministeriö: Sisäministeriö ja valvova viranomainen: Ely-keskus
- ❑ Maahanmuuttovirasto (Migri) maahanmuutto-, turvapaikka-, pakolaisuus- ja kansalaisuusasioissa päätöksenteko-organisaatio ja ylläpitää vastaanottojärjestelmää.
 - ✓ Mm. turvapaikkahakemukset ja tilapäisen suojelun hakemukset

Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010)

- ❑ 27 § Ilman huoltajaa maahan alaikäisenä tulleiden nuorten tuki ja palvelut 25-vuotiaaksi.
- ❑ Ministeriö: TEM ja valvova viranomainen: ELY-keskus

Ukrainasta ilman huoltajaa maahan alaikäisenä tulleiden nuorten tilanne Suomessa ½)

- Tilannetieto 2.5.2022: Ilman huoltajaa on kirjoilla alaikäisyksiköissä 229. Turvapaikkahakemuksia on jätetty 35 ja tilapäisen suojelun hakemuksia 215. Yhteensä 16 on vireyttänyt molemmat.
- Suomeen on kaiken kaikkiaan tullut vuosina 2011-2021 yhteensä 2500 – 4500 ilman huoltajaa alaikäisenä maahan tullutta lasta ja nuorta.
- Jo yli 20 000 Ukrainalaista on kaiken kaikkiaan hakenut Suomesta tilapäistä suojelua, hyväksytyjä hakemuksia on yli 13 000

Kuvituskuva Julia Varala

Ukrainasta ilman huoltajaa maahan alaikäisenä tulleiden nuorten tilanne Suomessa 2/2

- Missä nuoret ovat?
 - Vastaanottokeskuksissa sekä ns. alakäisyksiköissä, ryhmäkodeissa ja sukulaisilla tai tuttavilla. Kirjoilla myös aikuisten majoitusyksiköissä, sillä iso osa majoittuu sukulaisten kanssa tai luona. Myös alakäisyksikön kirjoilla olevista suurin osa majoittuu muualla kuin ryhmäkodissa.
 - Eivät vielä siirry kuntiin KL:n perusteella, sillä ovat vastaanottovaiheessa ja tilapäiväsen suojelun piirissä.
- Miten alaikäisenä tulleiden osalta toimitaan, kun he täyttävät 18-vuotta? Onko linjausta kotoutumisen tukitoimista tälle ryhmälle?
 - Tilapäinen suojelu ei vielä oikeuta saamaan kotoutumisen tukitoimia (KL 27§)

1/3 Maahanmuuttoviraston ohje Ukrainasta paenneille lapsille: Suomesta voit saada apua

Kuvituskuva Julia Varala

Kerro Suomessa poliisille tai rajaviranomaiselle, että haluat jäädä Suomeen

- Poliisi tai rajaviranomainen auttaa sinua. He rekisteröivät sinulle hakemuksen Suomessa.
- Sinun kannattaa hakea Suomesta **tilapäistä suojelua**.
- Tilapäinen suojelu on tarkoitettu juuri sinulle, joka olet joutunut pakenemaan kodistasi Ukrainasta. Sinun ei tarvitse perustella, miksi haet tilapäistä suojelua.
- Voit myös hakea turvapaikkaa, jos haluat. Voit hakea turvapaikkaa myös vasta myöhemmin. [\(Turvapaikkakäsittely alkaa vasta kun tilapäinen suojelu päättyy\)](#)

2/3 Saat majoituspaikan ja pääset kouluun

Jos olet huoltajasi mukana Suomessa, majoitutte **vastaanottokeskukseen**.

Voitte myös asua sukulaisten tai tuttavien luona. Olette silti aina vastaanottokeskuksen asukkaita.

- Jos olet ilman huoltajaa Suomessa, **asut ryhmäkodissa**. Siellä asuu myös muita lapsia, joiden huoltajat eivät ole Suomessa. Paikalla on aina työntekijöitä, joille voit puhua ja joilta voit kysyä apua. Jos sinulla on sukulaisia Suomessa, arvioi, voitko halutessasi asua heidän luonaan. vastaanottokeskus
- Jos olet 6–17-vuotias, pääset Suomessa **kouluun** (valmistava koulutus (n. 1000)/koulutus/Ukrainan etäopetus)
- Työtä saa tehdä kun on täyttänyt 15 vuotta

Kuvituskuva Julia Varala

3/3 Jos olet Suomessa ilman huoltajaa, saat edustajan

- Sinulle määrätään aikuinen hoitamaan asioitasi. Tätä aikuista kutsutaan edustajaksi. Edustajan määrää käräjäoikeus. Edustaja toimii sinun apuna tai hoitaa puolestasi asioita viranomaisten kanssa.
- Maahanmuuttovirasto selvittää edustajasi avulla, onko sinulla yhteys vanhempaasi tai voiko Maahanmuuttovirasto auttaa sinua asiassa.

Voit saada neuvoa ja apua

- Jos jokin asia painaa mieltäsi tai joku kohtelee sinua huonosti, kerro siitä heti vastaanottokeskuksen tai ryhmäkodin työntekijälle. Voit myös aina kertoa asiasta poliisille.
- Vastaanottokeskuksen ja ryhmäkodin työntekijät kertovat sinulle tarkemmin oikeuksistasi ja palveluista Suomessa. Voit myös aina kysyä heiltä näistä asioista.
- Löydät tietoa Suomessa oleskelusta myös Maahanmuuttoviraston verkkosivuilta: **migri.fi/ukraina**.

Kuvituskuva Julia Varala

Oikeus palveluihin

Opiskeluhoolto

- Yksilökohtaiset opiskeluhoollon palvelut kuuluvat esiopetukseen, perusopetukseen, toiselle asteelle ja korkeakouluopiskelijoille.
- Koulu- ja opiskeluhoolto, terveystoiminta, lääkäri, kuraattori- ja psykologipalvelut
- Kuuluvat **kaikille** lapsille ja nuorille, jotka ovat kirjoilla koulutuksessa, oppilaitoksessa tai opiskelemissa. (taustastatuksesta huolimatta)
- Opettajilla velvollisuus ohjata palveluihin, kun tunnistavat tarpeet.

Pohdinta: Tulkkipalvelut, VOK+ opiskeluhoollon yhteistyö.

Traumatisoituneiden nuorten palvelupolut

Koulutuksen ja opiskelun ulkopuolella olevat?

- NEET-rakennetta ei ole työstetty: vastaanottokeskukset ja kuntien pth-palvelut

Kuvituskuva Julia Varala

Uhkia

Kuvituskuva Julia Varala

- Palveluiden tarpeita ei tunnisteta. Esim. traumaoireilu pahenee.
- Asuminen ei-turvallisten henkilöiden majoituksessa. Huonot olosuhteet, pahimmillaan joutuminen hyväksikäytön kohteeksi
- Yhteydenpito omaisiin voi vaihdella – tuetaanko tarpeeksi ja miten se vaikuttaa lapsiin ja nuoriin?

Jatkot auki

Kuvituskuva Julia Varala

- Suomessa keskitytty hoitamaan akuuttivaihetta.
- Oletuksena Ely-keskuksen mukaan on, että lapset ja nuoret palaavat pian Ukrainaan, eivätkä he siirry prosessissa lähtökohtaisesti kotoutumista edistävän lain piiriin.
- Tilanteen pitkittyessä tilapäisiä lupia tulee uusia tai maassa olijat jättävät turvapaikkahakemuksia. Nykyisellään käytäntö voimassa 4.3.2023 saakka.

Akuuttivaihe liittyy vastaanottovaiheeseen, joka erillinen järjestelmä kotoutumisen tuesta (KL).

YEE-hankkeen toimet ilman huoltajaa maahan tulleiden aikuistuvien nuorten parissa

Kuvituskuva Julia Varala

- Tanja Hirschovits-Gerz, Niina Weckroth & Tarja Heino (toim.) (2022). [Ikkuna aikuistumiseen : Selvitys lastensuojelun jälkihuollon ja ilman huoltajaa maahan alaikäisenä tulleiden nuorten tuesta ja palveluista](#) THL:n raportti 002/2022.
- Lisäksi olemme toteuttaneet Nuorten foorumeita, joista ilman huoltajaa tulleiden osuudesta työstettiin oma julkaisu, Nuorten foorumi (30.10.2021) raportti: [Ilman huoltajaa alaikäisenä maahan tulleiden nuorten ajatuksia itsenäistymisestä](#)
- YEE-hankkeen Olohuonetoiminnasta julkaisimme juuri Innokylän mallinnuksen: [Olohuone - Matalan kynnyksen kohtaamispaikka alaikäisenä Suomeen ilman huoltajaa tulleille nuorille](#) . Mallista löytyy joulukuussa julkaistu lyhyt versio Kotoutuminen.fi-sivuilta täältä <https://kotoutuminen.fi/ilman-huoltajaa-tulleet>
- Blogi: <https://blogi.thl.fi/lasten-ja-nuorten-turvallisuuden-tunteesta-ja-ihmisoikeuksien-toteutumisesta-on-huolehdittava-ukrainan-kriisissa-huomioi-nama-seikat/>
- Työn alla meillä on **kotoutumisen tukitoimien esite** valtakunnalliseksi hyödyksi nuorille ja ammattilaisille. **Ehtisitkö mukaan tuomaan näkemyksesi aiheeseen?**

YEE-hanke selvitti

Tanja Hirschovits-Gerz, Niina Weckroth & Tarja Heino (toim.) (2022). [Ikkuna aikuistumiseen. Selvitys lastensuojelun jälkihuollon ja ilman huoltajaa maahan alaikäisenä tulleiden nuorten tuesta ja palveluista.](#) THL:n raportti 002/2022

- Miten ilman huoltajaa maahan alaikäisenä tulleiden tuki ja palvelut toteutuvat?
- Keitä nuoret ovat?
- Mitä haasteita?
- Mitä kehittämisehdotuksia?

Selvityksen aineistot - Ikkunat aikuistumiseen

Kuntakyselyt:
johtavat
työntekijät (THL)

Työpajat ja
foorumit:
ammattilaiset ja
nuoret (THL,
Pesäpuu, DL, SONet
BOTNIA)

Muut aineistot:
Nuorten toiveet
tulevaisuuden
palveluista, aiemmat
tutkimukset ja
selvitykset

Tietopohja:
Lastensuojelun
jälkihuollon ja ilman
huoltajaa maahan
alaikäisenä
tulleiden nuorten
tuki

Alkukartoitus
kunnissa:
ammattilaiset ja
esihenkilöt
(SONet BOTNIA)

Työntekijöiden
päiväkirjat,
(Diakonissalaitos)

Nuorten
haastattelut,
(Diakonissalaitos)

Nuoret erityisessä tuen tarpeessa

KLTT johto:
83 % itsenäisesti asuvia,
2 % asunnottomia
73 % opiskeli
8 % NEET-nuoria,
peruskoulu monilla
kesken

- Yksinäisyyttä, turvattomuutta
- Traumaattisia kokemuksia
- Arjen, asumiseen ja talouden haasteita
- Koulunkäynnin ja opiskelun haasteita vahvaa tuen tarvetta

Ilman huoltajaa tulleilla lisäksi tuen tarvetta:

- oleskelulupa,
- kansalaisuus,
- perheen yhdistäminen

Tietoa nuorista ei kerry kattavasti

Valtaosa erityisen tuen tarpeessa

Osa jää palveluiden ulkopuolelle

NEET=koulutuksen, työelämän ja varusmiespalveluksen ulkopuolella

KLTT resurssit, organisoituminen ja palveluiden toteutuminen

Tuen tarpeen selvittämisestä ja tuen järjestämisestä vastaa:

- 42 %:ssa kuntien maahanmuuttajapalvelut
- 32 % aikuissosiaalityö
- 5 % lastensuojelun jälkihuolto

Työntekijäresurssit riittäviä

- 75% omat
- 95 % ostopalvelut

KLTT:n johdon vastausprosentit

100 % tuen tarpeisiin vastattu melko tai erittäin hyvin

44 % arjen tuki toteutuu useimmiten

95 % nuorelle nimetään oma työntekijä

95 % jalkautuva palvelu toteutuu melko tai erittäin riittävästi

Osaavaa henkilökuntaa vaikea saada

KLTT:n ammattilaisten ja nuorten näkemyksiä resursseista, organisoitumisesta ja palveluista

Arjen tuki ja riittämätöntä
Palveluihin pääsyssä on
haasteita, tipahtaminen
uhkana

Oikeus ja yhdenvertaisuus
tukeen ja palveluihin ei
aina toteudu alueiden eikä
nuorten välillä

- Yhteistyön ja käytäntöjen toimimattomuus / puutteet palveluissa / saatavuudessa,
- Siiloutuneet palvelut ja väliin putoaminen,
- KLTT:n tuntemattomuus
- Resurssivaje
- Tuen ja palveluiden koordinaation haasteet

Liian vähän / ei toteudu

- Rinnalla kulkeva ja jalkautuva työ
- Digipalvelut

Käytännön kehittämishaasteita

- Subjektivistista oikeutta tukeen ja palveluihin ei kotoutumista edistävän lain puitteissa ole.
- Siirtymissä haasteita
 - Siirtymät tukeen sijaishuollosta ja perheryhmäkodeista
 - Tuesta tipahtamisen riski, kun nuori muuttaa toiselle paikkakunnalle, saa Suomen kansalaisuuden, on tarve palata tuen piiriin, kun tuki päättyy (nuori 25 v).
- Asiakassuunnitelmatyötä tulisi kehittää
- Monialaisessa ja palveluita yhteen- sovittavassa työssä kehittämisen varaa
- Mielensterveys- ja päihdepalveluihin pääsy haastaa.
- Järjestöyhteistyössä kehittämisen varaa

Kuvituskuva Julia Varala

Tunnetaan nuoret tuetaan ammattilaisia laadukkaaseen työhön

Asiakasymmärrys

Asiakassegmentointi

Palvelulupaus?
Palvelun visio?
strategia

Tunnistetaan nuorten erilaiset tarpeet ja elämäntilanteet.
Rakennetaan palvelut matalan helposti lähestyttäväksi, jalkautuviksi.
Kiinnitetään erityisosaaminen perustyön ja kansalaistoiminnan yhdyspinnoille.

Tuetaan nuorten kielitaidon ja kulttuurituntemuksen vahvistumista sekä ammattilaisten selkokielen ja kulttuurisensitiivisen työn osaamista.

YEE-hankkeen Olohuonetoiminta Helsingissä

Kuvituskuva Julia Varala

- Kohtaamista
 - Tukea
 - Läksykubeja
 - Yhteisöllisyyttä
 - Mielekästä tekemistä
 - Ryhmätoimintaa
- Tukea asioiden hoitamisessa:
- koulu /opiskelu, työpaikka
 - Sote-palvelut
 - Oleskelulupa-asiat
 - Perheen yhdistäminen
 - Yhteiskunnassa pärjääminen

Yhteistyö koulujen ja oppilaitosten kanssa

Traumatietoinen ote ja sotepalvelut

Yhteisö- ja kansaistoiminta

Nuoristyö, ohjaamot ja työllisyyspalvelut

Yhteen sovitettu tuki KL tukitoimien kanssa

Olohuoneen verkkosivut:

<https://www.hdl.fi/blog/olohuone-yee-hanke/>

Kaisa Eichhorn, koordinaattori, [kaisa.eichhorn\(at\)hdl.fi](mailto:kaisa.eichhorn@hdl.fi)

YEE-hankkeen toimet ilman huoltajaa maahan tulleiden aikuistuvien nuorten parissa

Kuvituskuva Julia Varala

- YEE-hankkeen [avoimet koulutukset ja yhteiskehittämisen foorumit löytyvät täältä](#)
- Materiaalit saatavilla: **Traumatietoinen työote aikuistuvien parissa tehtävässä työssä –koulutukset 22.3. ja 12.4.2022**
- Lue lisää thl.fi/yee → tapahtumat ja tilaisuudet
- Lisätietoa www.thl.fi/yee

Lisätietoa 1/2

Kuvituskuva Julia Varala

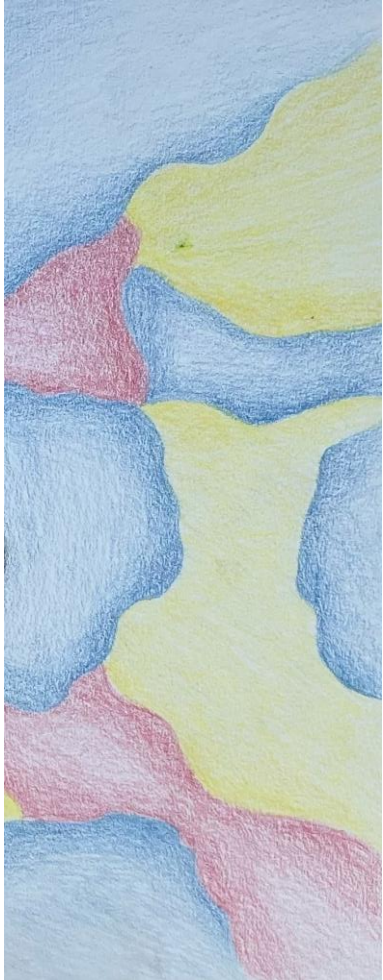
- Ukrainasta paenneiden terveyden ja hyvinvoinnin tukeminen: <https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/ajankohtaista/ukrainasta-paenneiden-terveyden-ja-hyvinvoinnin-tukeminen>
- Tuulihanke: <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/mielenterveytta-maahantuloon-maahan-tulevien-psykoedukaatio-ja-mielenterveyden-tukeminen-tuuli-?redirect=%2Ffi%2Ftutkimus-ja-kehittaminen%2Ftutkimukset-ja-hankkeet%2Ftutkimukset-ja-hankkeet-aiheittain%2Fmaahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus-tutkimukset-ja-hankkeet>
- PALOMA: <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/paloma-kehittaa-pakolaisten-mielenterveyspalveluita>
- Barnahus-hanke: <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/barnahus-hanke>

Lisätietoa 2/2

Kuvituskuva Julia Varala

- Yli 800 Ukrainasta paennutta käy Suomessa koulua, opiskelee toisella asteella tai on varhaiskasvatuksessa <https://www.oph.fi/fi/uutiset/2022/yli-800-ukrainasta-paennuttakay-suomessa-koulua-opiskelee-toisella-asteella-tai>
- Opetustoimi, kansainväliset ohjelmat ja Venäjän hyökkäys Ukrainaan <https://www.oph.fi/fi/kehittaminen-ja-kansainvalisyys/opetustoimi-kansainvaliset-ohjelmat-ja-venajan-hyokkays-ukrainaan>
- Tietoa Suomessa oleskelusta myös Maahanmuuttoviraston verkkosivuilta: migri.fi/ukraina.
- [Ely-keskus: https://www.ely-keskus.fi/alaikaisten-vastaanotto](https://www.ely-keskus.fi/alaikaisten-vastaanotto)
- Maahanmuuttovirasto, tietoa turvapaikanhakijalle – ilman huoltajaa olevat lapset https://migri.fi/documents/5202425/20571064/Tietoa+turvapaikanhakijalle_Ilman+huoltajaa+olevat+lapset+%28fi%29
- Maahanmuuttoviraston ohje Ukrainasta paenneille lapsille: [Suomesta voit saada apua](https://migri.fi/suomeen-yksintulleen-alaikaisen-edustaja)
- [Suomeen yksin tulleen alaikäisen edustaja https://migri.fi/suomeen-yksintulleen-alaikaisen-edustaja](https://migri.fi/suomeen-yksintulleen-alaikaisen-edustaja)
- Tervetuloa Suomeen –opas <https://tem.fi/tervetuloa-suomeen>

Yhteystiedot www.thl.fi/yee

THL:

Tanja Hirschovits-Gerz, projektipäällikkö,
tanja.hirschovits-gerz(at)thl.fi

Diakonissa-
laitos

Kuvituskuva Julia Varala

